МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Українська асоціація педагогів та психологів

ОСВІТА В ЧАСИ КРИЗИ: ІННОВАЦІЇ, СТІЙКІСТЬ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

3 жовтня 2025 року

Київ - 2025

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Педагогічний факультет
Громадська організація «Українська асоціація педагогів і психологів початкової, дошкільної і позашкільної освіти»
Кафедра початкової освіти та інноваційної педагогіки

ОСВІТА В ЧАСИ КРИЗИ: ІННОВАЦІЇ, СТІЙКІСТЬ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

3 жовтня 2025 року

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2025

УДК 37-026.564:001.895:005.336.4(477)]:005.745

Друкується за рішенням Вченої ради Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол №3 від 29 жовтня 2025 року).

Редакційна колегія:

Віктор Андрущенко – доктор філософських наук, професор, ректор УДУ імені Михайла Драгоманова (голова).

Григорій Торбін – доктор фізико-математичних наук, професор, проректор з наукової роботи УДУ імені Михайла Драгоманова.

Тарас Олефіренко – кандидат педагогічних наук, професор, декан Педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова.

Олена Матвієнко – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки, заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків Педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова.

Анна Вайсброт-Козярська – професор Опольського університету, доктор хабілітований, проректор з питань навчання (Польща).

Фабіан Андрушкевич – професор Опольського університету, доктор габілітований (технічні науки), завідувач кафедри дошкільної та початкової педагогіки (Польща).

Освіта в часи кризи: інновації, стійкість та український досвід : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (3 жовтня 2025 року) : збірник тез / ред.кол. : В. П. Андрущенко (голова) [та ін.]. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова. 2025. 544 с. електронне видання

ISBN 978-966-931-340-9

До збірника увійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції *«Освіта в часи кризи: інновації, стійкість та український досвід»* (3 жовтня 2025 року).

Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, викладачів, студентів.

УДК 37-026.564:001.895:005.336.4(477)]:005.745

ISBN 978-966-931-340-9

© Колектив авторів, 2025

© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025.

КОМПЛЕКСНА РОБОТА НАД УСНИМ МОВЛЕННЯМ ІЗ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАЇКАННЯМ

Олександр Козинець,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент логопедії та логопсихології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,
м. Київ
Дарина Герасимова,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,
м. Київ

Комплексна робота із дітьми дошкільного віку із заїканням має бути систематичною та досить тривалою, а це вимагає чимало зусиль з боку багатьох фахівців. Логопед дуже добре знає мовленнєві можливості дитини та в цілому систему складання занять.

При формуванні самостійного мовлення у дітей дошкільного віку із заїканням використовується система логопедичних занять. Найбільш перспективним щодо цього є використання провідної діяльності дітей дошкільного віку — ігрової. Ігрова діяльність є важливим компонентом корекції заїкання у дітей, оскільки вона сприяє формуванню мовленнєвих навичок, підвищує впевненість у собі та знижує рівень тривожності. Гра надає дитині можливість висловлювати себе, взаємодіяти з іншими у невимушеній обстановці та розвивати соціальні навички [1,с.131].

В процесі роботи доцільно використовувати різноманітні ігри для дітей із заїканням, а саме:

- ігри-драматизації: допомагають дітям освоювати зв'язне мовлення, розвивати навички послідовного викладу думок;

- творчі ігри: надають можливість дитині створювати образи, висловлювати себе через дії та слова, формують навички поведінки у ролі та взаємодії з іншими;

- ігри-мовчанки: допомагають у періоди відносного мовчання, тренують уміння володіти мовою та контролювати її;

- ігри з картинками: сприяють розвитку навичок опису, складання пропозицій та обговорення;

- спільні ігри: формують навички співробітництва, уміння домовлятися та узгоджувати зусилля;

- настільні ігри: розвивають увагу, пам'ять, логічне мислення та мовленнєві навички;

- рухливі ігри: допомагають розвивати координацію рухів, моторику та мовну активність;

- сюжетно-рольові ігри: навчають дітей приміряти він різні ролі, взаємодіяти групи і вирішувати конфліктні ситуації [2,с.263].

В процесі роботи з дітьми дошкільного віку із заїканням необхідно дотримуватись основних принципів організації ігрової діяльності: створення невимушеної атмосфери: гра має приносити задоволення, а не бути примусовою; поступове ускладнення завдань: починати з простих ігор і поступово переходити до складніших; акцент на процесі, а не на результаті: важливо, щоб дитина отримувала задоволення від самого процесу гри, а не була зосереджена на кінцевому результаті; підтримка та заохочення: обов'язково хвалити дитину за успіхи та старання; врахування індивідуальних особливостей дитини: підбирати ігри, що відповідають його інтересам та потребам [4,с.53].

На початковому етапі корекційної роботи використовували ігри з простим мовленнєвим матеріалом, із сюжетами знайомими дітям, де дошкільнята почуваються комфортно.

Сюжетно-рольова гра — складний вид роботи. Вона вимагає довгої та особливої підготовки. Тому перед проведенням тієї чи іншої гри проводилася попередня робота, яка дозволяла дати достатній запас знань на тему гри. До неї входили спеціальні розмови, розгляд картинок та ілюстрацій, проведення

екскурсій, виготовлення виробів до сюжетно-рольових ігор. Перед початком гри не лише розподілялися ролі, а й обговорювалися послідовність процесів, конкретні ситуації, діалоги. [2,с.58].

Відповідно до ускладнення форм мовлення ускладняється і суспільне оточення, та обстановка на занятті. Заняття проводяться не тільки в кабінеті, але й поза ним. Мета проведення занять поза кабінетом полягає у тому, щоб навчити старших дошкільнят із заїканням спокійно реагувати на навколишнє оточення, не соромитися і правильно відповідати питання логопеда.

Використання сюжетно-рольових ігор як засобу корекції недоліків вільного мовлення старших дошкільнят із заїканням спирається на такі дидактичні принципи, як доступність мовленнєвого матеріалу в іграх, послідовність ігор від простих до більш складних, провідна роль дорослого у грі. Реалізація цих принципів дозволяє послідовно ускладнювати мовленнєвий матеріал, сюжети та методику проведення [3,с.28].

Сюжетно-рольові ігри є корисним інструментом у роботі з дітьми, які страждають на заїкання, оскільки вони допомагають розвивати мовлення, комунікативні навички та впевненість у собі в ігровій формі.

Сюжетно-рольові ігри при заїканні сприяють:

- зниженню тривожності та напруги: у грі дитина почувається комфортно та безпечно, що допомагає знизити тривожність, пов'язану з мовленнєвими проблемами;

- розвитку мовленнєвих навичок: гра надає можливість багаторазово повторювати мовленнєві конструкції у різних ситуаціях, що сприяє автоматизації правильного мовлення;

- поліпшенню комунікації: сюжетно-рольові ігри, такі як «Поліклініка», «Магазин», «Зустріч гостей», вчать дітей стежити за перебігом гри, слухати інших та відповідати на питання, розвиваючи діалогічне мовлення;

- формуванню позитивного ставлення до мовлення: граючи, дитина бачить, що мовлення може бути приємним та корисним, сприяти формуванню позитивного ставлення до свого мовлення;

- розвитку самоконтролю: у процесі гри дитина вчиться контролювати своє мовлення, підбирати слова, стежити за інтонацією, що корисно у розвиток мовленнєвого самоконтролю;

- збільшенню впевненості у собі: успішна участь у грі та подолання труднощів, пов'язаних з мовленням, сприяє підвищенню самооцінки та впевненості у собі [1,с.144].

Приклади сюжетно-рольових ігор, що використовувались в процесі корекційної роботи з дітьми дошкільного віку із заїканням: «поліклініка»: діти можуть зображати лікарів, медсестер, пацієнтів, промовляючи назви інструментів, хвороб та ліків; «магазин»: діти можуть бути продавцями та покупцями, використовуючи різні фрази для здійснення покупок та продажів; «гості»: діти можуть приймати та пригощати гостей, спілкуючись на різні теми; «телефонна розмова»: діти можуть відповідати на дзвінки, ставити запитання, розмовляти по телефону; ігри за мотивами казок та оповідань: діти можуть розігрувати сцени з улюблених творів, озвучуючи персонажів та переказуючи сюжет.

Музично-ритмічні ігри зі співом дозволяють тренувати різні групи м'язів та розвивають координацію рухів. Музичний супровід впливає на якість виконання: покращує пластичність рухів, надає їм м'якість та виразність. Створення певного образу розвиває фантазію та слухову увагу дітей. Логопедичним завданням є вироблення темпу та ритму рухів, точне поєднання мовлення і рухів, закріплення голосних звуків у вільному мовленні.

Музично-ритмічні ігри, або логоритміка, є ефективним засобом корекції заїкання у дітей та дорослих. Вони допомагають покращити координацію рухів, розвинути почуття ритму, нормалізувати темп та плавність мовлення, а також підвищити загальну впевненість у собі [4,с.168].

Основні елементи логоритміки при заїканні: гімнастика: артикуляційна, дихальна, пальчикова, з рухомими елементами під музику; музичні ігри та вправи: співи, використання музичних інструментів, хороводи, інсценування; розвиток почуття ритму: ходьба, відбивання ритму, спів складів та слів під музику; робота з мовленнєвим матеріалом: промовляння чистомовок,

скоромовок, віршів, пісень під музику з використанням різних інтонацій; комунікативні ігри: розвиток невербального спілкування, вміння взаємодіяти у групі.

Отже, цілеспрямована робота з розвитку самостійного мовлення у дітей дошкільного віку із заїканням сприятиме формуванню усіх сторін мовлення. Крім того, передбачається вдосконалення та розвиток слухової пам'яті, емоційного сприйняття, накопичення емоційно-морального досвіду. Діти стають більш активними та товариськими. Корекційна робота сприяє розвитку комунікативної функції мовлення.

Список використаних джерел:

1. Бегас Л.Д. Використання нестандартних занять у вихованні заїкуватих дітей старшого дошкільного віку. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 51. Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. С. 129- 133.

2. Булах, Т. В. Сучасний комплексний підхід до подолання заїкання у дітей дошкільного віку Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих учених, 16 квітня 2015 року : Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка, Навчально-науковий ін-т педагогіки і психології, Кафедра корекційної та інклюзивної освіти ; Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. Вип. 3. С. 268–273.

3. Гуцал Л. Л. Корекція заїкання у молодших школярів : навч.-метод. посіб. Київ. : Шкільний світ, 2010. 119 с.

4. Ленів З. П. Концептуальні засади музикотерапії як засобу корекції тяжких порушень мовлення у дітей Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія: Київ. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 9. С. 167-170.